

munione refecti pastorali visitatione interfuerint, atque una simul tibi tuoque gregi plurimum benedixit, atque ego²⁰⁴ fausta omnia et felicia precor a Deo.

10.

Izvjeshće Jurja Vuka Čolića 1757. godine

1. Opis izvješća

Relacija je na jednom preklopu, što znači dva lista i 4 stranice dimenzija 23,5 x 34,5 cm. Sama relacija je na unutarnjem preklopu na ff. 128r-129r. Na vanjskom preklopu je punomoć za klerika Antona Čolića, biskupovog nećaka, koji će mjesto njega posjetiti limina i predati izvješće. Opunomoćenik je posjetio obje bazilike 1. kolovoza 1857. godine (130r, 131r). Čolić je shvatio da je obveza trogodišnja, pa je već 1756. molio da mu se produlji vrijeme za limina.²⁰⁵

2. Sadržaj izvješća

Čolić kaže da još nije razjašnjeno je li senjski biskup dužan slati izvješće za svako trogodište ili za svako četverogodište. Da ne ponavlja već rečeno, biskup upućuje na svoje prethodne relacije. Od prošlog izvješća novo je to da su mnoge župe, pogotovo one koje se nalaze prema turskoj granici, opskrbljene crkvenim inventarom darežljivošću carice i kraljice Marije Terezije. Što se tiče shizmatika, njihovo sjedinjenje sad je još više otežano, jer su dobili dopuštenje za gradnju zidanih crkava, što im je do sada zabranjivano. Za naobrazbu klera dobio je dobrotom carice nekoliko mjesta u Grazu, a zahvaljujući zauzimanju otaca iz Kongregacije dobiveno je i jedno mjesto u Propagandinom zavodu. Moli za još jedno mjesto u Propagandi te da se pravo na mjesto u Loretu dade isključivo Senju, a ne da ga naizmjenično ima s Rabom, te da se razriješiti treba li senjski biskup ići *ad limina* svake treće ili svake četvrte godine.

Kongregacija je odgovorila 30. srpnja 1757. Raduje se što je u nekim stvarima krenulo na bolje, a tužuje s biskupom što shizmatici dobivaju i ona prava koja su im do sada uskraćivana, kao npr. da mogu od sada graditi sebi crkve od kamena. Za no-

²⁰⁴ Prefekt Kongregacije kardinal Mario Milini.

²⁰⁵ Godine 1756. moli odgodu od 6 mjeseci za 57. trogodište (123r). Bilješka: 11. dec. 1756. *data fuit* (124r); 1757. moli produljenje za 6 mjeseci za 57. trogodište (125r). Bilješka: 27. Mai 1757. *data fuit ad alios sex menses* (126r). Relaciju šalje 30. Mai 1757, a prokurator je nećak Anton Čolić de Lewensperg, pitomac Germaniko-hungarika (127r); "Die 5. augusti 1757. *data fuit attestatio* pro 57. i 58. triennio" (132v); 1760. Čolić ne može poslati relaciju. Vrijeme nije bilo pogodno za biskupsku vizitaciju mnogih dijelova biskupije, jer je 18.000 krajišnika iz Like bilo na bojnopolju, a nije mogao dobiti ni potrebnu vojničku pratnju (133r). Osim toga dobio je poslije poziv od Sv. Oca da dođe u Rim. Kako je već rečeno, Čolić je otišao u Rim da se opravda od optužbi nekih Senjana.

vo mjesto u Propagandinom zavodu treba se obratiti izravno na upravu njezinog zavoda. Oduzimati pravo rapskom biskupu na mjesto u Loretskom zavodu ne može se bez njegova pristanka. Biskup je dužan svake treće godine vizitirati limina i podnijeti izvješće o stanju biskupije, jer se tako izričito naređuje za biskupe Dalmacije. Mađarski biskupi dužni su svake četvrte godine, ali to se ne može protegnuti na Senjsku i Modrušku biskupiju iako se one nalaze pod mađarskim metropolitom.

3. Izvešće

(f. 128r) Eminentissimi et Reverendissimi Domini Patroni Colendissimi

Elapso jam decennio et ultra, quo, imparibus licet viribus, amplo huic episcopatu praesum, debitae visitationis²⁰⁶ sacrorum Liminum functus officio, pro expirante et currente triennio denuo me sisto Eminentissimis Vestris, rationem vilicationis meae redditurus.

Et quia hoc munus ob locorum distantiam, itinerum difficultatem, et in-
gravescentem jam aetatem, obsequio personali adimplere nequeo, illud comisi Antonio Baroni de Lewensperg clerico alumno Collegii Hungarico-Germanici nepoti meo, juxta mihi gratiose prorogatum terminum, quem ob Eminentissimis Vestris benigne excipi atque admitti confido et reverentissime exoro.

Et quidem circa statum et amplitudinem dioecesis meae, quae non solum Seniensem, sed etiam Modrussiensis sive Corbaviensem episcopatum amplectitur, ad praecedentes meas relationes benigne reassumendas me identidem remitto, iisdem finibus et numero parochiarum, ecclesiarum collegiatarum et cathedralis, eodemque clero saeculari et regulari.

Illud tantummodo accessisse commemoro, quod pluribus parochiis, praesertim Bosniae Turcicae finitimis, munificentia ac pietate augustae Imperatricis Reginae, decenter prospectum sit, passim in dioecesi restauratis, adauctis etiam ut melius potui parochiarum redditibus, quae scismaticis undique commixtae, eisdem de probis ac doctis pastoribus providere studui, qui una cum reverendissimis patris missionariis Societatis Jesu per dioecesim introductis,

²⁰⁶ Čolić ne spominje da je vizitirao biskupiju. On je u proljeće 1753. poslao svim župnicima jedan upitnik od devet pitanja da bi odgovorili na nj prije III. kanonske vizitacije. Župnici su odgovarali 1753. i 1754. Imao je odgovore za župe: Ogulin, Slunj, Smiljan, Pazarište, Perušić, Udbina, Lovinac, Budak, Karlobag, Modruš, Oštarije/O, Grobnik, Hrib, Drivenik, Beograd, Bribir, Ledenice, Krmpote, Sv. Juraj, Brinje, Gerovo, Čabar, Delnice, B. Moravice, Lukovdol, Fužine (I., 53). Sačuvane su njegove odredbe: ljeti 1754. za župe: Kuterevo, Sinac, Dabar, Stajnica, Brinje, Brlog, Bunić, Korenica, Novi Lički, Otočac, Budak, G. Pazarište i Smiljan (BAS, I., 54) i ljeti 1755. za župe: Gerovo, Čabar, Brod, Turke (vikarijat), Lešće, Tounj, Slunj, Rakovica (vikarijat), Saborsko, Modruš, Oštarije, Ogulin, Lukovdol, Moravice, Delnice, Fužine, Grobnik, Trsat, Bakar, (BAS, B 15), 24. srpnja Oštarije/O (BAS, II., 1). Poslije toga sačuvane su samo naredbe od 30. listopada 1756. prigodom vizitacije Vinodola (HDA, *Protokoli*, 13).

ad eorundem scismaticorum unionem Ecclesiae Romanae, tum instituendam, tum sartam tectam servandam christianam disciplinam non sine fructu laborant, sed pii hi conatus difciliores redduntur, ampliatis recenter illorum (f. 128v) privilegiis, et concessa stabilium lapidearum ecclesiarum erectione, hucusque denegata.

Huius regionis et incolarum paupertas non admisit, ut ulla academia vel universitas, seu publicae scholae instruendae juventutis, vivido plerumque ingenio praeditae, erectae fuerint, aut erigi possint; ideo etiam deficiente ob eandem rationem seminario dioecetano, ut parochialibus ecclesiis idonei pastores praefici valeant, et clerum meum saecularem doctum ac recta disciplina imbutum habeam, praeter locum unum, quo in seminario Illyrico Lauretano alternatim tamen cum Arbensi episcopo singulis quinquenniis antecessores mei etiam gaudebant pro clero dioecetano, obtinui a summa bonitate Sacrae Caesariae Regiae Maiestatis aliquot loca in Seminario Graecensi, et nuper etiam alium locum in Collegio De Propaganda fide; pro quo in praecedenti mea relatione Eminentias Vestras venerantissime exorabam, et quibus pro insigni hoc beneficio benigne collato humillimas ac perennes refero gratias.

Preces meae apud Eminentias Vestras in praesens ad id solum tendunt:

1. ut etiam alium locum in eodem Collegio De Propaganda fide clericis meis intercedere dignetur, non enim praesentes alumni sufficere possunt ad 70 parochias, et alia curata beneficia, quibus dioecesis mea componitur.

2. ut locus ille, quem alternatim cum episcopo Arbensi clerici mei Illyrici in Collegio Lauretano singulis quinquenniis habeo, mihi totus concedatur: Episcopus enim Arbensis, et illo egere non videtur, vel facile clericos suos ad vicinum seminarium Spalantense noviter, ut supponitur erectum, mittere potest. (f. 129r)

3. ut dignetur declarare: utrum imposterum visitatio Sacrorum Liminum facienda sit a me et a meis successoribus singulis trienniis vel quadrienniis. Ratio dubii et hujus meae supplicationis in eo posita est, quod Croatia et Dalmatia Austriaca, in quibus positus est meus Seniensis episcopatus indubitanter ad Regnum Hungariae pertineat, et una et altera sit ex hujus Regni provinciis, subest metropolitano Colocensi, legibus et consuetudinibus Hungariae regatur, commoda et incommoda reliquorum Hungariae episcoporum subeat; Hungarici autem episcopi per constitutionem sanctae memoriae Xisti V. visitationi Sacrorum Liminum post quadriennia subiiciuntur. Senia autem ita sita est ad mare Adriaticum, ut passim ventis agitatum, difficilem trajetum, terra autem difficillimum ad Urbem reddat.

Et haec sunt, quae Eminentis Vestris qua par est reverentia exponenda putavi, et me ac dioecesi mea earundem patrocinio demisse commendatis, profunda veneratione perrenno.

Eminentiarum Vestrorum Seniae 30. Maji 1757. Humillimus Servus

Georgius Wolfgangus Baro Episcopus Seniensis et Modrussiensis

4. Odgovor Kongregacije

Nosi nadnevak 30. srpnja 1757., *Libri visitationum SS. LL.* Nr. 28, ff. 409v-410r.
(f. 409v) Die 30. Juli 1757.

Domino Sergio Wolfango²¹⁷ episcopo Segniensi seu Modrussiensis

Perbrevis epistula Tua magnum ex una intulis nobis gaudium, magnum ex altera vulnus impressisti; siquidem dum laetamur paroeciis adauctis, novis operariis adscitis non sine fructu modo isthic adlaborare ad revocandos schismaticos ad catholicae Ecclesiae unitatem, non possumus quin lugeamus ex altera conatus vestros retardari ampliatis nuperime schismaticis ecclesiis, concessaque venia hactenus denegata ut lapidea construuntur; quam tamen ob rem animum despondere non debes sed divini Spiritus bonitati confidere, cuius sermo acutus et efficax est, et omni ancipite gladio penetrabilior.

Descendimus modo ad eas quas conficis petitiones, quibus dolemus non esse in potestate nostra, et annuere possimus: exoravimus equidem prima vice ut unum pro tua dioecesi assequeris locum in Fidei Propagandae Collegio, quemadmodum contigit verum ut alium insuper assequaris. Tuum erit modo dioeceseos Tuae necessitatem Sacro illi Magistratu eiusque praesidi distinctum proponere.

2. Locum quod una cum Arbensi obtines alternatim (f. 410r) in Collegio Lauretano Tibi uni assignare vellis, verum nisi ille assentiatur, quomodo jure suo privandus?

3. Non triennio quolibet sed quadriennio potius declarare petis tenere te Sanctissima Beatorum Apostolorum limina adire, Hungariae more, cum Colocensi metropolitano subsis, verum si degis ipse in Dalmatia, ille vero in Hungaria, nonne vides Xisti V. constitutionem ubi de Hungaria sermo est, te neutiquam comprehendere. Quae cum literis tuis rescribenda forent, interea

²¹⁷ Treba stajati: Georgio Wolfango.

Pontifex Maximus Tibi tuoque gregi plurimum benedixit. Ego²⁰⁸ autem officia quaecumque mea ex animo despondeo.²⁰⁹

11.

Izvjješće Pija Manzadora 1773. godine

1. Opis izvješća

Relacija se u kutiji 734 nalazi na ff. 157r-158v, 165r. Dimenzije papira su 23 x 27 cm; f. 168rv pripada također ovdje, ali je prazan. Papir je na vrhu zgužvan, ali je sve moguće pročitati. List 157 i 168 po sredini su pukli, pa su tijekom uporabe smješteni na krivo mjesto. Tako su ubačeni unutar teksta relacije. Manzador je uspio poslati izvješće tek nakon što je otišao za biskupa u drugu biskupiju. Relacija je, naime, poslana iz Erdelja (Alba Carolina). Razloge zašto nije mogao prije obaviti vizitaciju biskupija i poslati izvješće Manzador se najviše opravdava nazočnošću shizmatika i lopova u gorju.²¹⁰

²⁰⁸ Prefekt Kongregacije kardinal Gian Giacomo Millo.

²⁰⁹ Čolić se spremio da na vrijeme pošalje iduće izvješće, ali su ga snašle nevolje, pa se 1761. ispričava Svetoj Stolici:

Beatissimo Padre!

Instituto sempre osservato nella Diocesi di Segna, di visitarla tutta doppio ogni tre anni per la vastità sua ed estensione, disastrosità de viaggi, monti e selve, ogni qualvolta non sii legittimamente impedito, o resasi tale visita pastorale impossibile, non ho mancato Mai questa mia incombenza ed obbligazione doppio ogni triennio colla benedizione del Signore e quel frutto riportato nelle mie relazioni ad limina.

L'anno 1760 era il tempo d'adempire questo mio indispensabile obbligo, dovendo principiare dal territorio militare di Licca confinio Turco, secondo sempre praticato è preteso dai militari, qual territorio spogliato dai uomini, per essere marchiat in campo sin a 18 milla dei confinari combatenti, non fu modo ne maniera di fare la visita pastorale istituita a profitto del mio gregge; ne avrei potuto ottenere le guardie e convoggeni necessari in quelle parti pericolosissime dei Turchi. Perciò speranzato, che colla fidanza d'averli quest'anno corrente nell'estate in case loro, dovevo differire sino al maggio di quest'anno tal mio pastorale officio; chiamato poi da Vostra Beatitudine a questa volta mi si rese impossibile, non potendo essere e quivi all'ubbidienza di Vostra Santità e visitare ivi la diocesi. Il che dovendo rapportare con ogni umiliazione ai piedi di Santità Vostra perchè non mi venghi riputata questa dilazione in qualche colpa, dalla quale pregarei umilmente essere assolto, quando tale si giudicasse in questi legittimi impedimenti ed impossibilita, e suppliare divotissimamente la proroga. Che della Grazia...

²¹⁰ Kongregacija piše Sv. Ocu da je neopazice Manzadoru prošlo vrijeme vizite, a nije je obavio ni njegov prethodnik. Moli produljenje roka (135r). 1. oct. 1768. praevia assolutione, ad sex menses (136v); Kongregacija ponovno preporučuje produljenje za još šest mjeseci jer nije uspio obaviti vizitu (137r); 28. ožujka 1769. ad alios sex menses (138r); 18. rujna 1769. ad tres menses (morao je u Beč zbog shizmatika, nije završio vizitaciju, traži odgodu na godinu dana) (142v, 144r); 20. ožujka 1770. ad sex menses (146v); 18. kolovoza 1770. ad sex menses (opet zbog "perfidis schismatici") (145v); 23. febr. 1771. ad sex menses, zbog "perfidis schismatici"; 3. kolovoza 1771. ad sex menses. Preko Kapele nije dovršio vizitaciju, jer je postojala opasnost po život od shizmatika i lopova, bile su poplave, a spominje i "innovazioni sugli ecclesiastici" (147r, 150r); 25. siječnja 1772. ad sex menses (isto opravdanje) (152v); 28. srpnja 1772. ad sex, isto opravdanje (154v); 29. prosinca 1772. ad sex. Obavio vizitu, ali zbog promjena koje su na crkvenom polju bile i bivaju, nije još u stanju obaviti svoju obvezu (156v); 12. studenoga 1773. zbog godina i slabosti ne može doći osobno u Rim nego šalje izvješće po prokuratoru (163r).